

SUZBIJANJE ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA U SVJETLU POZITIVNOG KAZNENOG ZAKONODAVSTVA REPUBLIKE HRVATSKE*

Vanda Božić*

Predmet ovog rada je organizirani kriminal, kriminal koji predstavlja najopasniji i najteži oblik udruživanja više osoba s namjerom počinjenja kaznenog djela, a za koji još uvijek ne postoji univerzalna definicija samog pojma. Kaznena djela organiziranog kriminaliteta vrlo se teško otkrivaju prvenstveno zbog načina njihova počinjenja, ali i zbog organiziranosti i povezanosti članova organiziranog udruženja što je razlog velike tamne brojke ovih kaznenih djela. U radu se analiziraju definicije organiziranog kriminala, raspravlja se o njegovim pojavnim oblicima, obilježjima i karakteristikama u pozitivnom kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske kao i u međunarodnim dokumentima Europske Unije. Naglasit će se razlika između pojava oblika organiziranog kriminala razvijenih zemalja i zemalja u tranziciji. Poseban naglasak stavit će se na počinjenje kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja i zaštićeno pravno dobro. U radu je napravljena i analiza stanja počinjenih kaznenih djela organiziranog kriminaliteta te počinjenih kaznenih djela u sastavu zločinačke organizacije na području RH u 2014. i 2015. godini. Sam kraj rada posvećen je kaznenim djelima transnacionalnog organiziranog kriminala.

KLJUČNE RIJEČI: organizirani kriminal, počinjenje kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja, zločinačko udruženje, transnacionalni organizirani kriminal

* Rad je pisan u okviru potpore Hrvatske zaklade za znanost i odobrenog projekta pod br.1949. "Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition - Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime."

* Znanstvena suradnica Katedre za kazneno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, email: vanda.bozic@pravo.hr

1. POJAM I OSNOVNE KARAKTERISTIKE ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA

Za organizirani kriminalitet možemo s opravdanošću reći da je to najopasniji i najteži oblik udruživanja više osoba s namjerom počinjenja kaznenog djela. Davne 1951.g. po prvi puta upotrijebljen je naziv *organizirani kriminal*¹ u Izvješću senatskog odbora američkog Senata pod predsjedavanjem senatora E. Kafannera.² S obzirom da se organizirani kriminal pojavljuje u više različitih oblika, nema niti jedinstvene definicije njegova pojma. Zbog njegovih brojnih mogućih pojavnih oblika danas ne postoji univerzalna definicija organiziranog kriminala, no izvjesno je da su se iskristalizirale neke njegove temeljne odrednice koje se odnose na uvjete, metode i ciljeve organiziranog kriminala.³ Razlog postojanju više definicija pojma organiziranog kriminaliteta ogleda se i u činjenici što u osnovi ima više shvaćanja o tome koji sve oblici i pojave organiziranog kriminala čine i jesu u njegovoj biti organizirani kriminal. Kad govorimo o udruživanju radi počinjenja kaznenog djela, potrebno je utvrditi koji se svi oblici udruživanja mogu smatrati organiziranim kriminalom te koje se bitne pretpostavke moraju ispuniti da bi mogli reći da se radi o organiziranom kriminalitetu.

Bivši kazneni zakon⁴ govorio nam je o *zločinačkoj organizaciji*⁵ kao temeljnom pojmu organiziranog kriminaliteta. Glavne karakteristike zločinačke organizacije su visok stupanj unutarnje povezanosti i kooperativnosti članova te podjela rada i zadataka među članovima koja se bazira na odnosu hijerarhije. Sam oblik zločinačke organizacije nadilazi klasični oblik dogovaranja iz čl. 332.KZ/97 kao i oblik udruživanja za počinjenje kaznenog djela iz čl.333.st.1.KZ/97 s tim da se prema hrvatskom KZ posebno kažnjavao organizator zločinačke organizacije čl.333.st.2.KZ/97, a posebno njeni pripadnici čl.333.st.4.KZ/97.⁶ Prema KZ/97, član grupe ili zločinačke organizacije koji otkrije grupu ili zločinačku organizaciju prije nego što je u njezinom sastavu ili za nju počinio neko kazneno djelo, oslobodit će se kazne⁷ jer se podrazumijeva da će član svojim iskazom dovesti do sprječavanja počinjenja kaznenog djela koji je bio namjera grupe ili zločinačke organizacije te je iz tog razloga zakonodavac i predvidio njegovo nekažnjavanje.

Novim hrvatskim Kaznenim zakonom,⁸ koji je na snazi od 1.1.2013., inkriminirano je *Zločinačko udruženje* čl.328. kao kazneno djelo koje čini *tko organizira ili vodi*

¹ *Danas se ubojice i lopovi organiziraju; povinjuju se pravilima discipline zadajući si određeni kodeks i moral. Tako djeluju kao bande na temelju znalačkih kombinacija... Snaga koja nije prihvaćena u domeni rada prelazi tako u tabor kriminala;* Više vidi: Blanc L.:L'Organisation du travail, cinquième édition, au Bureau de la Société de l'Industrie Fraternelle, Paris,1847.

² Skorupan V.: Općenito o organiziranom kriminalu s posebnim osvrtom na kaznenopravni i penološki aspekt, Društvena istraživanja 9(2000), 4/5(48/49), str.687.

³Kurtović-Grozdanić, Kaznenopravne mjere oduzimanja dobiti kao odgovor na organizirani kriminal, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, 36(1999),1-2(53-54); str.164.

⁴ Kazneni zakon, NN br. 110/97, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08

⁵ Zločinačka organizacija je *strukturirano udruženje od najmanje tri osobe koje postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje sa zajedničkim ciljem počinjenja jednog ili više kaznenih djela radi izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi ili s ciljem ostvarivanja i zadržavanja nadzora nad pojedinim gospodarskim ili drugim djelatnostima, a radi se o kaznenim djelima za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od najmanje četiri godine ili teža kazna. Zločinačka organizacija je temelj pojma organiziranog kriminala,* čl. 89. St.23. KZ/97

⁶ Cvitanović L., Horvatić Ž. : Politika suzbijanja kriminaliteta, Zagreb, 1999, str. 193.

⁷ Čl.333.st.5.KZ/97

⁸ Kazneni zakon, NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15

zločinačko udruženje za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.

Organizirani kriminalitet postoji gotovo u svakoj državi, svaka država u svom nacionalnom zakonodavstvu ima definiran pojam organiziranog kriminala. Međutim, s obzirom na jednu od njegovih bitnih karakteristika – *transnacionalnosti* organiziranog kriminala postoje i drugačija shvaćanja organiziranog kriminala u nacionalnim zakonodavstvima što ima za posljedicu različitu definiciju samog pojma. Jedna od prvih definicija pojma organiziranog kriminala koju je 1997. donijela radna skupina kaznenopravnih stručnjaka, kriminalista, kriminologa, sudaca i državnih odvjetnika glasila je: *Organizirani kriminalitet obuhvaća sustavno planirana, pripremana i podjelom uloga namjerno počinjena kaznena djela koja čine sudionici udruženi u zločinačku organizaciju trajnim kriminalnim djelovanjem uz uporabu nasilja, zastrašivanja, korupcije, bez obzira na nacionalne državne granice sa svrhom stjecanja financijske dobiti ili društvene moći.* Organizirani kriminal bi u širem shvaćanju obuhvaćao i kazneno djelo terorizma i razna druga politička kaznena djela pod uvjetom da su ih počinile organizirane skupine kao što su djela navedena u posebnom dijelu hrvatskog KZ iz glave kaznenih djela protiv RH.⁹ S opravdanjem se može reći da se organiziranim kriminalitetom smatraju i sva ona kaznena djela u kojima se kao počinitelji pojavljuju organizirane skupine, a usmjerena su na urušavanje pravne sigurnosti države, njezinog gospodarstva i nacionalnog bogatstva.

*Organizirani kriminal je vrsta bezakonite radnje u kojem postoji organizacijska struktura slična korporaciji ili udruženju,*¹⁰ najopćenitija je definicija organiziranog kriminala. Obuhvaća sustavno planirana, pripremana i podjelom posla počinjena kaznena djela koja čine sudionici udruženi u zločinačku organizaciju trajnim djelovanjem uz uporabu zastrašivanja, nasilja ili korupcije sa svrhom stjecanja financijske dobiti ili društvene moći,¹¹ a osnovni cilj organiziranog kriminala je stjecanje materijalne koristi ili dohotka. Talijanska mafija, japanske Yakuze, samo su jedne od kriminalnih organizacija gdje se dohodak stječe zakonom zabranjenim djelatnostima poput prodaje droge, organiziranjem prostitucije, krijumčarenjem oružja, trgovanjem ljudima i drugim činjenjem nelegalnih radnji.

Organizirani kriminal uspješno će se ukorijeniti u državi sa slabom pravnom i zakonskom regulativom, u onim državama u kojima postoji mogućnost ogromne zarade u vrlo kratkom vremenu uz neznatna ili simbolična ulaganja. Uhodani kriminalci će poduzeti sve mjere i nezakonite radnje kako bi zaštitili svoje kriminalne organizacije, ali i samo tržište koje im osigurava pozamašnu egzistenciju i enormno visoku zaradu pa će tako počiniti i još niz drugih kaznenih djela poput ubojstva, teških tjelesnih ozljeda, razbojništva, teških krađa, davanja mita, ucjena i drugih kaznenih djela koja idu neminovno uz takav kriminalni posao.

Definicija organiziranog kriminala i kriminalne organizacije od strane Europske Unije¹² glasi: kriminalna organizacija je organizirano udruživanje koje postoji određeno

⁹ Novoselec P.: Organizirani kriminal – pitanja kaznenopravnih inkriminacija nedozvoljenih ponašanja, HLJKPP, Zagreb, 1998, vol.5, br.2, str. 763-778

¹⁰ Dostupno na: http://hr.wikipedia.org/wiki/Organizirani_kriminal, pregledano 07.08.2016.

¹¹ Sačić, Ž.: Suzbijanje organiziranog kriminaliteta u RH kriminalistička stajališta, HLJKPP, Zagreb, vol 5, broj 2/1998, str. 840

¹² Zajednička akcija 98/733/JHA od 21.12.1998.g. koju je usvojilo Vijeće Europe na osnovu članka K.3. Ugovora o EU, o inkriminiranju sudjelovanja u kriminalnoj organizaciji u zemljama članicama EU.; Izvješće o stanju u području organiziranog i gospodarskog kriminaliteta u Jugoistočnoj Europi; dostupno na: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/organisedcrime/projects/carpo/Pctc_2006_20croate.p

vrijeme, od najmanje dvije osobe, djelujući na usklađen način u cilju činjenja kaznenih djela za koja se može izreći najviša kazna zatvora u trajanju od najmanje četiri godine ili teža kazna, bez obzira da li su ta kaznena djela cilj sama za sebe ili su sredstvo za stjecanje materijalne koristi i, ako se to može primijeniti, za neprimjereno vršenje utjecaja na rad javnih organa.

Definicija organiziranog kriminala i organizirane zločinačke grupe od strane Konvencije UN protiv transnacionalnog kriminaliteta¹³ je sljedeća: *pojam obuća strukturiranu grupu od tri ili više osoba, koja postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje složeno s ciljem počinjenja jednog ili više teških kaznenih djela ili kaznenih djela utvrđenih na temelju ove Konvencije, a u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi.*

Jedna od definicija koja se često koristi u znanstvenim istraživanjima je definicija razvijena od strane Njemačkog Saveznog Ureda za Kriminalitet (BKA). Ona uključuje monetarna sredstva, organizacijsku strukturu i sustavno uključivanje u nedopuštene aktivnosti kao i uključenost korupcije i/ili nasilja.¹⁴

S obzirom na gore navedene definicije, možemo navesti i osnovne karakteristike i uvjete koji se trebaju ispuniti da bi se moglo raditi o organiziranom kriminalitetu. Organizirana skupina počinitelja kaznenih djela organiziranog kriminaliteta mora se sastojati od najmanje tri osobe, njihova namjera činjenja takvih kriminalnih djelatnosti treba se ogledati u ostvarivanju što veće zarade i stjecanju moći, podjela zadataka i organizacije rada unutar same kriminalne skupine mora biti utemeljena na subordinaciji i nadređenosti jednih prema drugima, počinjenje kaznenih djela uvijek se temelji na složenom planu i raspodjeli zadataka, članovi skupine koriste se raznim metodama i vještinama u činjenju kriminalnih radnji, bave se onim nezakonitim poslovima koji su trenutno na tržištu najtraženiji, neizostavno su u sprezi s državnim vrhom, i na kraju, potrebno je napomenuti da je organizirana kriminalna organizacija u pravilu tajna organizacija koja funkcionira na temelju kako pisanih tako i nepisanih pravila. Kao glavna obilježja organiziranog kriminaliteta¹⁵ navode se i: kriminalno poduzetništvo, racionalni kriminalitet, dominacija i kontrola, paralelizam vlasti, supstitucija postojećeg sustava, transnacionalnost, profesionalizacija, sofisticiranost metoda – korupcija te integracija i sinergija.

Europska Unija definira organizirani kriminal prema jedanaest kriterija,¹⁶ a da bi se radilo o povredi zakona potrebno je da se ispuni šest kriterija od jedanaest; dok su, u tom slučaju, prvi, treći, peti i jedanaesti obvezatni. Ti kriteriji su sljedeći:

1. suradnja više od dvije osobe

df, pregledano 25.07.2016.

¹³ United Nations Convention against Transnational Organized Crime, United Nations, Treaty Series, vol. 2225, dostupno na: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/united_nations_convention_organised_crime_en_1.pdf, pregledano 10.08.2016.

¹⁴ Silke Meyer: Trafficking in Human Organs in Europe; A Myth or an Actual Threat?, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Leiden, Netherlands, vol 14, str. 208.-229.

¹⁵ Derenčinović, D.: Suzbijanje organiziranog kriminaliteta, Prezentacije s predavanja na Poslijediplomskom studiju iz kaznenopravnih znanosti, pregledano 05.07.2016., dostupno na: https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/Suzbijanje_organiziranog_kriminaliteta.ppt

¹⁶ EUROPOL (2006) Trafficking of women and children for sexual exploitation in the EU: the involvement of the Western Balkans organised crime 2006.; dostupno na: http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-min/hum/02/Western_Balkans_THB_Threat_Assessment.pdf, str. 11.; Enfopol 161/1994 aneks C; 6204/2/97 ENFOPOL 35 REV 2, pregledano: 01.08.2016.; isto i Kurtović, A.: Organizirani kriminalitet – kaznenopravna pitanja odgovornosti (krivnje) i sankcija, HLJKPP, Zagreb, 1998., vol.5, br.2., str.729

2. specifične zadaće dodijeljene svakom od njih
3. na prilično dugo ili neodređeno vrijeme
4. uz disciplinu i kontrolu
5. osobe su osumnjičene da su počinile ozbiljna kaznena djela
6. djelovanje na međunarodnoj razini
7. pribjegavanje nasilju i drugim načinima zastrašivanja
8. korištenje trgovačkih struktura ili struktura trgovačkog tipa
9. upuštanje u pranje novca
10. vršenje utjecaja na političke krugove, medije, javnu administraciju, sudsku vlast ili gospodarstvo
11. djelovanje s ciljem ostvarivanja zarade i/ili stjecanja moći

Ukoliko se radi samo o kriterijima 1, 5 i 11 organizacija koju dobivamo je strukturirana kriminalna *banda*, a ukoliko ih uzmemo sve dobivamo *mafiju* koja je okarakterizirana kao zatvoreno tajno društvo, vrlo teško uništivo koje se zasniva na hijerarhijskoj podjeli rada i koje počiva na pravilima čije nepoštivanje znači životnu opasnost za njihova prekršitelja. Prema tome, *bandi* je moguće pristupiti na osnovi prijateljstva, a *mafiji* samo obiteljskom ili klanskom kooptacijom nakon inicijacije.¹⁷

Analizom svih definicija i mogućih pojavnih oblika organiziranog kriminaliteta možemo reći da se sva takva nezakonita djelovanja mogu svrstati u dvije podjele. Prva podjela obuhvaća trgovinu ilegalnom robom koju su članovi organizirane kriminalne skupine pribavili svojim djelovanjem. Tu spadaju trgovanje ljudima, trgovanje ljudskim organima, trgovina drogom, oružjem, motornim vozilima, umjetninama, organiziranje prostitucije i druga slična kriminalna djelovanja. Drugu podjelu čini gospodarski kriminalitet kao što su gospodarske prijevare i druga nezakonita poslovanja.

Kako bi otkrili radi li se o kaznenom djelu organiziranog kriminaliteta moramo obratiti pozornost na planiranje i pripremanje kaznenih djela, način izvršenja kaznenih djela, strukturu udruženja koje je počinilo kazneno djelo, iskorištavanje dobiti, korupciju, postojanje veze s predstavnicima vlasti i slično jer su to sve indikatori koji trebaju poslužiti otkrivanju kaznenih djela organiziranog kriminaliteta.¹⁸

Zaključno, kaznena djela koja su vezana uz organizirani kriminalitet možemo svrstati u dvije glavne skupine:¹⁹

1. *Kaznena djela usmjerena izravno protiv zločinačkog udruživanja.* Organizirano udruživanje kazneni zakon inkriminira kao kazneno djelo bez obzira na okolnost da li je ono i u konačnici počinilo kazneno djelo radi kojeg je oformljeno.
2. *Organizirani kriminalitet može postojati i kod drugih kaznenih djela* ukoliko su povezana sa organiziranim zločinačkim udruženjem, prema čl.329. *Počinjenje kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja.*

¹⁷ Rufer, X., Quere, S.: Organizirani kriminal, Zagreb, 2008, str.20.

¹⁸ Vidi: Sačić, Ž.: Organizirani kriminalitet u Hrvatskoj, MUP, Zagreb, 1997

¹⁹ Prije su se navodile tri skupine, međutim, važećim KZ brisane su odredbe kod pojedinih kaznenih djela koje su predstavljale kvalifikatorne okolnosti, a koje su se odnosile na počinjenje kaznenih djela u grupi ili zločinačkoj organizaciji. Blakesley, C.: Les systemes penaux a l epreuve du crime organise, Section II, Droit penal special, RIDP, 3-7/1996, str. 564.; Novoselec P.: Organizirani kriminal-pitanja kaznenopravnih inkriminacija nedozvoljenih ponašanja, HLJKPP, Zagreb, 1998., vol.5, br.2. str. 763-778

2. UZROCI ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA ZEMALJA U TRANZICIJI

Zemljama u tranziciji smatraju su zemlje Srednje i Istočne Europe koje su krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošlog stoljeća bile na prijelazu iz komunističke vladavine u sistem slobodnog demokratskog tržišta. Tranzicija u političkom smislu znači prijelaz iz dotadašnjeg dugogodišnjeg partijskog sustava u posve drugačiji sustav demokracije koji je u nekim državama rezultirao raspadom zasebnih republika ili država u posve samostalne nacionalne države kao što se to dogodilo primjera radi u bivšoj Jugoslaviji i Čehoslovačkoj. Kad govorimo o zemljama u tranziciji, onda mislimo na one države koje su smještene između Baltičkog mora, Austrije, Italije, Jadranskog mora, Turske, Grčke i Crnog mora kao i one pored triju baltičkih država, Estonije, Latvije i Litve, nastalih iz bivšeg Sovjetskog Saveza. Zanimljivo je za napomenuti da opseg kriminala u državama u tranziciji još uvijek nije premašio opseg kriminala u razvijenim Zapadnim državama.²⁰

Svi pojavni oblici organiziranog kriminaliteta u određenoj državi povezani su neizostavno s gospodarskim i političkim promjenama koje se događaju kako unutar jedne države tako i na području nekoliko država. Kaznena djela organiziranog kriminaliteta vrlo se teško otkrivaju, prije svega, zbog načina njihova počinjenja, ali i zbog organiziranosti i povezanosti članova organiziranog udruženja zbog čega postoji velika tamna brojka ovih kaznenih djela. Kako bi utvrdili uzroke zbog kojih uopće dolazi do pojavnih oblika organiziranog kriminaliteta potrebno je konstantno pratiti i analizirati njegove nove pojavne oblike. Vrlo je teško utvrditi nove oblike organiziranog kriminaliteta iz razloga što postoji puno slučajeva koji nisu otkriveni i čiji počinitelji nisu identificirani, stoga je teško utvrditi i sve uzroke koje doprinose pojavi organiziranog kriminaliteta.

Da li se organizirani kriminalitet isključivo ukorjenjuje u ekonomsko razvijenim zemljama ili on može postojati i u zemljama u razvoju pa tako i u nerazvijenim zemljama? U bivšoj Jugoslaviji smatralo se da na njezinom području nema počinjenja kaznenih djela koja se mogu okarakterizirati kao organizirani kriminal što u biti nije odgovaralo realnom činjeničnom stanju i što je bilo u suprotnosti s provedenim istraživanjima. Zbog čega se to dogodilo? Sad nam se čini da je odgovor vrlo logičan i sam po sebi jasan s obzirom da se tražio onaj uvjet za postojanje onog oblika organiziranog kriminaliteta koji je bio karakterističan u razvijenim zemljama, a nije se vodilo računa o mogućim uvjetima zbog kojih bi moglo doći do pojave organiziranog kriminaliteta u zemljama u razvoju. Shodno tome, opravdano je reći da je u to doba i u bivšoj Jugoslaviji, kao i u drugim zemljama u razvoju i nerazvijenim zemljama, postojao organizirani kriminal. Sasvim druge karakteristike i obilježja ima organizirani kriminalitet u zemljama u razvoju u odnosu na razvijene zemlje. Kriminalitet koji se pojavljuje u obavljanju profesije kao i kriminalitet bijelog ovratnika²¹ uklanjaju granicu između vlasti i kriminaliteta u državi, čime vlast daje mogućnost da, bez ikakvih posljedica, velika bogatstva države pređu ka pojedincu ili određenoj grupi.²²

²⁰ To proizlazi iz usporedbe broja prijavljenih kaznenih djela na 100 000 stanovnika u Mađarskoj koja od tranzicijskih država ima, barem po tom kriteriju, najvišu stopu kriminala, oko 4000, i većine zapadnoeuropskih država u kojima je prosječna stopa ukupno prijavljenog kriminala između 4000-8000 kaznenih djela na 100 000 stanovnika. Horvatić, Ž.: Djelovanje međunarodnih organizacija u suzbijanju kriminala, Zagreb, 2002, str. 11.

²¹ Više o kriminalitetu bijelog ovratnika vidi u: Božić, V.: Prijevara kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 1/2011., str. 165.-182

²² Više u: Cvitanović L., Horvatić Ž.: Politika suzbijanja kriminaliteta, Zagreb, 1999, te isto tako u: Horvatić, Ž.: Djelovanje međunarodnih organizacija u suzbijanju kriminala, Zagreb, 2002

Možemo zaključiti da organizirani kriminalitet postoji gotovo u svim zemljama bez obzira na stupanj razvijenosti pojedine države. Organizirani kriminalitet jedne države uvijek je bio odraz te države i njezinog društvenog standarda uz jedno od glavnih obilježja organiziranog kriminala, a to je brzo prilagođavanje novim kriminalnim djelatnostima. Da bi mogli definirati uzroke organiziranog kriminala zemalja u razvoju i nerazvijenih zemalja treba sagledati cjelokupan razvoj organiziranog kriminaliteta i kriminalnih djelatnosti kroz povijest te na temelju toga probati predvidjeti njegove nove pojavne oblike za naredno buduće vrijeme. Zarada ostvarena kriminalnim djelatnostima organiziranog kriminaliteta zemalja u tranziciji, prelazila bi granicu i dospijevala bi u neku stranu državu u kojoj je ta ista nelegalna zarada kroz stanovito vrijeme postepeno ulazila u zakonite djelatnosti te druge države ili pak drugih država, i tako se ukorijenila.

Stoga, može se konstatirati da su uvjeti koji idu u prilog nastanka i razvoja organiziranog kriminaliteta zemalja u tranziciji prije svega u nemogućnosti odnosno nesposobnosti države i njezinih nadležnih tijela i institucija što nisu osigurali pravnu zaštitu i kontrolu u samom pojavljivanju određenih oblika organiziranog kriminala, u nagloj pojavi kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, u postojanju crnog tržišta, u neusklađenosti kaznenog zakonodavstva s kriminalističkim pristupom u poduzimanju mjera za otkrivanje, sprječavanje i kontrolu organiziranog kriminaliteta, u gospodarskoj međuzavisnosti država koja uključuje transfer novca i kapitala te nemogućnost i nesposobnost države da u vrijeme gospodarske krize poduzima mjere kojima će poticati ponudu i potražnju.

Svaka država trebala bi uočiti uzroke pojavnih oblika organiziranog kriminaliteta koji su karakteristični samo njoj te utvrditi uzročne veze između samih društvenih uvjeta i nekih oblika organiziranog kriminaliteta, a sve s ciljem da se istraže oni pravi uzroci zbog kojih dolazi do organiziranog kriminaliteta.

3. POJAM ZLOČINAČKOG UDRUŽENJA

Radnjom udruživanja za počinjenje kaznenog djela,²³ prema bivšem KZ/97, smatralo se organiziranje grupe ljudi (čl.333.st.1.), organiziranje zločinačke organizacije (čl.333.st.2.), upravljanje zločinačkim organizacijama (čl.333.st.2.) te pripadanje grupi ljudi ili zločinačkoj organizaciji (čl.333..st.3. i 4.).

Važeći kazneni zakon ne poznaje više pojam *grupe*²⁴ s obzirom da je pojam *grupe* u velikoj mjeri sadržan sad u samoj definiciji zločinačkog udruženja, što predstavlja vrlo dobro rješenje jer razlikovati navedena dva pojma u praksi baš i nije bilo lako. Zločinačko udruženje čine najmanje tri osobe koje su se udružile sa zajedničkim ciljem počinjenja jednog ili više kaznenih djela, za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža,²⁵ a koje ne uključuje udruženje koje čine osobe slučajno povezane za neposredno počinjenje

²³ Više o tome pogledati u Novoselec, P., Cvitanović, L.: Posebni dio Kaznenog prava, Zagreb, 2007, str. 392., Novoselec P.: Organizirani kriminal-pitanja kaznenopravnih inkriminacija nedozvoljenih ponašanja, HLJKPP, Zagreb, 1998., vol.5, br.2. Kurtović, A.: Organizirani kriminalitet – kaznenopravna pitanja odgovornosti (krivnje) i sankcija, HLJKPP, Zagreb, 1998., vol.5, br.2.

²⁴ *Grupa ljudi su najmanje tri osobe koje su povezane radi trajnog ili povremenog činjenja kaznenih djela, pri čemu svaka od tih osoba daje svoj udio u počinjenju kaznenog djela.* Čl.89.st.22. Definicija *grupe* prema KZ/97.

²⁵ *Zločinačka organizacija je strukturirano udruženje od najmanje tri osobe koje postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje sa zajedničkim ciljem počinjenja jednog ili više kaznenih djela radi izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi ili s ciljem ostvarivanja i zadržavanja nadzora nad pojedinim gospodarskim ili drugim djelatnostima, a radi se o kaznenim djelima za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od najmanje četiri godine ili teža kazna.* Čl.89.st.23. Definicija *zločinačke organizacije* prema KZ/97.

jednog kaznenog djela.²⁶ Tko organizira ili vodi zločinačko udruženje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.²⁷ Pripadnik zločinačkog udruženja izvršava i čini one radnje koje se odnose na njegovo održavanje, a isto tako može činiti i one radnje koje idu u prilog osnaženju takve kriminalne organizacije. Pripadanje takvoj organizaciji podrazumijeva i volju osobe da pripada konkretno tom udruženju, međutim, osoba koja sudjeluje u udruženju, a nije još počinila niti jedno kazneno djelo za to udruženje, već je samo poduzela neku radnju koja nije kazneno djelo, ali za koju zna da doprinosi ostvarenju cilja zločinačkog udruženja, čini kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora do tri godine.²⁸ Sudjelovanje u zločinačkom udruženju kažnjivo je prema čl.328. *Zločinačko udruženje*, samo ukoliko nije počinjeno kazneno djelo, jer ako jest, počinitelj će primjenom klauzule supsidijarnosti, odgovarati prema čl. 329. za *Počinjenje kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja*. Inkriminiranje sudjelovanja u zločinačkom udruženju usklađeno je s Palermo konvencijom koja u čl.5. propisuje obveznu navednu inkriminaciju državama strankama,²⁹ kao i sa čl.2. Okvine odluke EU 2008/841/PUP od 24.10.2008.³⁰ Zakonodavac je predvidio mogućnost fakultativnog osobođenja od kazne počinitelja koji pravodobnim otkrivanjem zločinačkog udruženja spriječi počinjenje kaznenih djela ili otkrije udruženje prije nego što u njegovom sastavu ili za njega počini kazneno djelo.³¹

Zločinačko udruženje temelj je pojma organiziranog kriminala.³² Ono može, korumpiranjem državnih struktura dovesti u pitanje i samu opstojnost države obujmom svoje djelatnosti, povezanošću svojih članova, svojom hijerarhijskom strukturom i logističkom podrškom.³³

Zaštićeno pravno dobro kaznenim djelom zločinačkog udruživanja zna biti predmet spora kako u literaturi tako i u praksi. Uglavnom prevladavaju dva stajališta.³⁴

Jedan stav je da se kriminaliziranjem postojanja zločinačkog udruženja štite identična pravna dobra kao i onim kaznenim djelima koja ima namjeru počinuti zločinačko udruženje, s razlikom da se ovdje ne traži da ta kaznena djela koja su bila i namjeravana budu stvarno i počinjena; možemo reći da se ovdje njihova kažnjivost pomiče unaprijed. Prema ovakvom stavu, možemo slobodno reći da postojanje i udruživanje u zločinačko udruženje na ovakav propisan način kažnjavanja predstavlja u biti kažnjavanje za pripremne radnje.

Možemo li tu govoriti o stjecaju zločinačkog udruživanja i kaznenih djela počinjenih u sastavu zločinačkog udruživanja? Odgovor je negativan jer naime takvo kazneno djelo, u slučaju kada su počinjena i druga kaznena djela kojima on prethodi, gubi svoje

²⁶ Čl.328. st.4. KZ

²⁷ St.1. Ibid.

²⁸ St.2. Ibid.

²⁹ Zakon o potvrđivanju Konvencije UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, NN, MU, br. 14/02, 13/03, 11/04

³⁰ Okvina odluka EU 2008/841/PUP od 24.10.2008., SL L 300, 11.11.2008

³¹ Čl.328.st.3. KZ

³² *Interpolova definicija pri određivanju pojma organiziranog kriminaliteta govori nam o strukturiranoj grupi koja kroz nezakonite aktivnosti i to osobito korupciju i nasilje nastoji ostvariti zaradu*, Kos, D.: Problematika oduzimanja imovinske koristi, HLJKPP, vol. 5, broj 2/1998., str. 753-759.

³³ Novoselec P.: Organizirani kriminal-pitanja kaznenopravnih inkriminacija nedozvoljenih ponašanja, HLJKPP, Zagreb, 1998., vol.5, br.2. str. 763.-778.

³⁴ Ibid.

samostalno značenje tako da ono predstavlja samo nekažnjivo prethodno djelo. Kao takvo ono je samo u prividnom stjecaju s drugim počinjenim kaznenim djelom.³⁵

Prema drugom stavu koje i prevladava i koje je prihvaćeno i kod nas, samim postojanjem zločinačkog udruženja dovodi se u pitanje cjelokupna pravna sigurnost jedne države.³⁶ Ukoliko bi se članovi zločinačkog udruženja kaznili samo za ona kaznena djela koja su doista i počinili u takvom sastavu, pravni poredak države ostao bi nezaštićen. Iz toga proizlazi opravdanost kažnjavanja i za kaznena djela koja su počinili članovi zločinačkog udruženja i za samo zločinačko udruživanje.³⁷

4. ANALIZA STANJA POČINJENIH KAZNENIH DJELA ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2014. I 2015. GODINI

Iz tablice pod rednim br.1. vidljiva su brojčano prijavljena i razriješena kaznena djela organiziranog kriminaliteta u 2014. i 2015.godini.

Tablica br.1. Poredbeni prikaz prijavljenih i razriješenih kaznenih djela organiziranog kriminaliteta u 2014. i 2015. godini³⁸

KAZNENA DJELA	PRIJAVLJENA Broj djela		RAZRIJEŠENA Broj djela	
	2014	2015	2014	2015
Trgovanje ljudima	8	3	8	3
Otmica	1	-	1	-
Prostitucija	55	169	55	169
Nedozvoljena igra na sreću	-	108	-	110
Lihvarski ugovor	-	17	-	17
Iznuda	181	162	173	163
Krivotvorenje novca	113	187	98	179
Krivotvorenje znakova za vrijednost	9	8	8	8
Izrada, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	6	9	6	9
Nedozvoljeno obavljanje istraživačkih radova i prisvajanje kulturnog dobra	2	5	2	5
Protupravna naplata	96	86	96	82
Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH	140	68	144	68
Zločinačko udruživanje	14	31	14	31
Nedozvoljeno posjedovanje, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari	974	800	972	801
UKUPNO	1599	1653	1577	1645

Najviše prijavljenih kaznenih djela, među djelima organiziranog kriminaliteta, ima kazneno djelo *Nedozvoljenog posjedovanja, izrade i nabavljanja oružja i eksplozivnih tvari* (974 prijava u 2014. i 800 u 2015.). Na drugom mjestu u 2014. jest kazneno djelo *Iznude* (181 prijava), dok je na trećem mjestu *Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH* (140 prijava). U 2015., na drugom mjestu po broju prijava je *Krivotvorenje novca*

³⁵ Shvatimo li tako zločinačko udruživanje, ono se po svojoj pravnoj prirodi izjednačuje s dogovorom za počinjenje kaznenog djela kod kojeg, prema općoj suglasnosti, nije moguć stjecaj s kaznenim djelom koje je bilo predmet dogovora. Ibid.

³⁶ Ibid.

³⁷ U odluci Vrhovnog suda (NZ 1/52, str.22.) naglašava se da izvršenjem jednoga ili više djela koja su bila u planu zločinačke organizacije nije konzumirano i samo djelo iz čl. 299. KZ iz 1951.g. (djelo zločinačkog udruživanja), tj. da kod tog djela načelo supsidijariteta ne dolazi u obzir; Bačić, F.: Kazneno pravo – opći dio, Zagreb, 1998, str.281.

³⁸ Prema podacima MUP-a RH Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj: Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015, Zagreb, 01/2016

(187), treće mjesto zauzelo je kazneno djelo *Prostitucije* (169 prijava), dok je kazneno djelo *Iznude* po broju prijava na četvrtom mjestu (162).

Najmanje prijava odnosi se na kazneno djelo *Otmice*.

Tablica br.2. prikazuje broj prijavljenih kaznenih djela počinjenih u sastavu zločinačke organizacije u 2014. i 2015.godini prema skupini kaznenih djela kojima pripadaju.

Tablica br.2. Prijavljena kaznena djela počinjena u sastavu zločinačke organizacije u 2014. i 2015.godini³⁹

Glava i čl. KZ	NAZIV ČLANKA	PRIJAVLJENA Kaznena djela	
		2014	2015
Glava 16.	Kaznena djela protiv spolne slobode	-	1
Čl.157.	Prostitucija	-	1
Glava 19.	Kaznena djela protiv zdravlja ljudi	45	90
Čl. 190.	Neovlaštena proizvodnja i promet drogama	45	90
Glava 20.	Kaznena djela protiv okoliša	-	28
Čl.202. u vezi sa čl.214.	Trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (Teška kaznena djela protiv okoliša)	-	28
Glava 23.	Kaznena djela protiv imovine	29	1
Čl.237.	Nedozvoljena igra na sreću	29	-
Čl.244.	Prikrivanje	-	1
Glava 24.	Kaznena djela protiv gospodarstva	18	48
Čl.246.	Zloupotreba povjerenja u gospodarskom poslovanju	-	22
Čl. 257.	Izbjegavanje carinskog nadzora	18	26
Glava 26.	Kaznena djela krivotvorenja	-	11
Čl.277.	Krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjere i utega	-	6
Čl.279.	Krivotvorenje službene ili poslovne isprave	-	5
Glava 28.	Kaznena djela protiv službene dužnosti	20	-
Čl.291.	Zloupotreba položaja i ovlasti	6	-
Čl.293.	Primanje mita	8	-
Čl.294.	Davanje mita	6	-
Glava 30.	Kaznena djela protiv javnog reda	74	31
Čl.326.	Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH, drugoj državi članici EU ili potpisnici Šengenskog sporazuma	73	27
Čl.331.	Nedozvoljeno posjedovanje, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari	1	4
	UKUPNO	186	210

Najviše kaznenih djela prijavljenih da su počinjena u sastavu zločinačke organizacije u 2014. odnosi se na *Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH, drugoj državi članici EU ili potpisnici Šengenskog sporazuma*, kao kazneno djelo protiv javnog reda, ukupno 73 prijave. Na drugom mjestu je *Neovlaštena proizvodnja i promet drogama* sa 45 prijava. Treće mjesto zauzima kazneno djelo protiv imovine *Nedozvoljena igra na sreću*, sa 29 prijava. Situacija u pogledu prijava u 2015. nešto je promijenjena. Prvo mjesto pripada *Neovlaštenoj proizvodnji i prometu drogama* (45 prijava), drugo mjesto zauzima *Trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima* kao kazneno djelo protiv okoliša (28 prijava), dok je na trećem mjestu *Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH, drugoj državi članici EU ili potpisnici Šengenskog sporazuma* (27 prijava), ali vrlo blizu mu je i kazneno djelo *Izbjegavanje carinskog nadzora* (26 prijava).

Najmanje prijavljenih kaznenih djela u sastavu zločinačke organizacije odnosi se na kazneno djelo *Prostitucije* i *Prikrivanja*.

³⁹ Ibid.

5. POJAM I DJELATNOSTI TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA

Termin *transnacionalni* predložio je američki stručnjak Philip Jessup u svom predavanju na Sveučilištu Yale 1956. za *sve odredbe kojima se propisuju akcije ili događaji što prelaze nacionalne granice*.⁴⁰ Transnacionalni organizirani kriminalitet je onaj kriminalitet koji je počinjen na području najmanje dviju ili više država. Kazneno djelo transnacionalnog organiziranog kriminaliteta počinjeno je ukoliko su radnju odnosno aktivnosti djela poduzele najmanje dvije osobe s namjerom počinjenja tog djela pod uvjetom da su radnja odnosno aktivnosti poduzete na području najmanje dviju država. Iz navedene definicije proizlazi zaključak da su konstitutivni elementi transnacionalnog organiziranog kriminaliteta postojanje najmanje dvije osobe i najmanje dvije države.

Međunarodnim elementom ili elementom inozemnosti smatra se činjenica ako je djelo počinjeno na teritoriju više država ili na prostoru koje nije pod suverenitetom niti jedne države, ako je riječ o ponašanju koje se smatra kaznenim djelom prema međunarodnom pravu, ako se radi o kaznenom djelu koje po postupanju spada u nadležnost nekog međunarodnog tijela, ako je riječ o kaznenom djelu koje je počinio pripadnik stranih ili međunarodnih oružanih snaga, o kaznenom djelu koje je počinio stranac u određenoj državi, o kaznenom djelu koje je u određenoj državi počinio domaći državljanin na štetu stranca ili domaći državljanin u inozemstvu te ako bilo tko počini kazneno djelo u određenoj državi na štetu interesa strane države.⁴¹ Uspješna borba protiv transnacionalnog organiziranog kriminala temelji se, prije svega, na učinkovitoj međunarodnoj suradnji država.⁴²

Veliko povećanje udjela organiziranog kriminaliteta u ukupnom kriminalitetu svih zemalja potaknulo je održavanje Svjetske konferencije o organiziranom kriminalitetu u Napulju 1994. na kojoj je prihvaćen *Nacrt Rezolucije za borbu protiv organiziranog kriminaliteta*. Rezolucija je početak ujedinjenih aktivnosti u Svijetu u suzbijanju organiziranog kriminaliteta. Sadrži osnovne karakteristike pojma definicije organiziranog kriminaliteta. Navodi kriminalna udruženja od minimalno tri osobe kao temelj kriminalne djelatnosti organiziranog kriminaliteta, postojanje hijerarhijske strukture, upotrebu nasilja i zastrašivanja, korupcije, nezakonitih radnji u cilju usavršavanja metoda kriminalnog djelovanja; a sve kroz različite oblike kriminalnog djelovanja u svim područjima gospodarstva i financijskog sustava u nacionalnim i međunarodnim okvirima uključujući i suradnju s drugim kriminalnim udruženjima i izvan nacionalnih granica.⁴³

Na X Kongresu Ujedinjenih naroda za sprječavanje kriminala i postupanje s počiniteljima kaznenih djela koji je održan u Beču od 10. do 17.04.2000. usvojena je *Bečka Deklaracija*. U preambuli Deklaracije naveden je pojam transnacionalnog organiziranog kriminala kao teških kaznenih djela koji obuhvaća sve oblike

⁴⁰ Carić, A.: XI. kongres UN o sprječavanju kriminaliteta i o kaznenom pravosuđu, HLJKPP, Zagreb, vol. 12, broj 2/2005, str. 904.

⁴¹ Horvatić, Ž.: Djelovanje međunarodnih organizacija u suzbijanju kriminala, Zagreb, 2002, str. 13., isto tako Milivojević, K. L.: Organizirani kriminal-trgovina ljudima, Hrvatska pravna revija, 05/2005, str.88.-95.

⁴² Više u: Nikač, Ž.: Međunarodna policijska saradnja, KPA, Beograd, 2015

⁴³ Iljkić, D.: Kaznenopravni i kriminalistički aspekti trgovanja ljudima, Pravni fakultet, magistarski rad, 2008, str.63.

organiziranog kriminala, a naročito trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom, krijumčarenje ljudi, nedozvoljenu trgovinu oružjem i korupciju.⁴⁴

Kako bi se mogli uspješno suprotstaviti organiziranom kriminalitetu, bilo je nužno definirati i inkriminirati u nacionalnom kaznenom zakonodavstvu pojam sudjelovanja u organiziranom zločinačkom udruženju koji je obvezan prema Konvenciji UN o transnacionalnom organiziranom kriminalu.⁴⁵ Isto tako svaka je država stranka obvezna inkriminirati i *Organiziranje, upućivanje na, pomaganje pri, poticanje na, olakšavanje ili savjetovanje radi počinjenja teškog kaznenog djela koje uključuje organiziranu zločinačku grupu*.⁴⁶ Prema Konvenciji, kazneno djelo je transnacionalne prirode ako je počinjeno u više od jedne države, ako je počinjeno u jednoj državi, ali se značajan dio njegove pripreme, planiranja, uputa ili kontrole odvijao u drugoj državi, ako je počinjeno u jednoj državi, ali uključuje organiziranu zločinačku grupu koja se bavi zločinačkim djelovanjem u više od jedne države ili ako je počinjeno u jednoj državi, ali ima značajne posljedice u drugoj državi.⁴⁷

Povezanost članova transnacionalne kriminalne organizacije na visokom je stupnju kao i povezanost članova s drugim kriminalnim organizacijama, članovi udruženja stalno održavaju kontakte s ljudima na vlasti. Nasilje i korupcija osnovni su načini na koje udruženje ostvaruje zacrtane ciljeve. Članovi ne dozvoljavaju proboj na tržište drugim slabijim kriminalnim organizacijama, nego pojedince ukoliko u njima vide dobar materijal, pokušavaju pridobiti na svoju stranu kako bi radili za njih. Kod članova je izražena težnja ka osvajanju novih tržišta, dok su osnov postojanja kriminalnih skupina tajnost udruženja, korištenje sofisticiranih metoda te zaštita vođe organizacije. Talijanska mafija (*Nuova sacra corona unita*,⁴⁸ *Camorra*⁴⁹), *Japanske Yakuze*, *Kolumbijski narko-karteli*, *Kineske Trijade*, *Ruska i Američka mafija* najpoznatije su transnacionalne kriminalne organizacije. Odmah do njih su i Nigerijska mafija, Albanska mafija, Meksički narko-karteli, bande motociklista (Anđeli pakla, Odmetnici) Turske, Balkanske i druge kriminalne organizacije. Kriminalne organizacije, prema procjeni Međunarodnog monetarnog fonda, ostvare u svijetu godišnje približno 500 milijardi američkih dolara nezakonitih prihoda.⁵⁰

Djelatnosti organiziranog kriminaliteta koje bi se prema nacionalnim kaznenim zakonodavstvima mogle smatrati kaznenim djelima transnacionalnog organiziranog kriminala možemo smatrati sljedeće:⁵¹ Prijevarena, Zloupotreba osiguranja, Zabranjena trgovina oružjem, Trgovanje ljudima, Trgovanje dijelovima ljudskog tijela,⁵² Protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice,⁵³ Međunarodna prostitucija,

⁴⁴ Horvatić, Ž.; Djelovanje međunarodnih organizacija u suzbijanju kriminala, Zagreb, 2002, str. 16.

⁴⁵ Čl. 5. Konvencije UN-a o transnacionalnom organiziranom kriminalu, NN, MU, br.14/02

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ *Nova sveta zajednička kruna*; kriminalna organizacija novijeg datuma, glavno središte predstavlja grad Bari, bavi se krijumčarenjem migranata, poznata je po krijumčarenju Albanaca u Italiji, bavi se i trgovanjem ljudima, prije svega trgovanjem ženama radi seksualne eksploatacije. Rufer, X., Quere, S.: Organizirani kriminal, Zagreb, 2008

⁴⁹ Nastala u prvoj polovini 19. stoljeća, središte ove kriminalne organizacije nalazi se u Napulju. Osnovna kriminalna djelatnost Camorre zasnovana je na prostituciji, preprodaji droga, otmici i trgovanju ljudima, iznudi, pljački. Unutrašnje ustrojstvo ove organizacije nije zasnovano na čvrstoj disciplini, na što ukazuje i nepostojanje vođe unutar kriminalne organizacije., Rufer, X., Quere, S.: Organizirani kriminal, Zagreb, 2008

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Horvatić, Ž.; Djelovanje međunarodnih organizacija u suzbijanju kriminala, Zagreb, 2002, str. 14.

⁵² Više u: Božić, V.: Trgovanje ljudskim organima kao oblik organiziranog kriminaliteta, doktorska disertacija, Pravni fakultet Zagreb, 2012

⁵³ Više u: Božić, V.: Krijumčarenje ljudi i trgovanje ljudima u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj

Podvođenje, Zabranjena trgovina drogom, Pranje novca odnosno prikrivanje protuzakonito dobivenog novca, Krivotvorenje novca, Krađa i trgovina umjetničkog djela ili kulturnog dobra, Kaznena djela protiv okoliša, Nezakonito poslovanje, Kompjuterski kriminal, Korupcija javnih službenika i izabраниh državnih dužnosnika, Lažni, prijevorni stečaj, Ilegalno unošenje radioaktivnog otpada i drugih otpadnih materijala, Krađa intelektualnog vlasništva, Otmica, Otmica zrakoplova, Terorizam, Morsko razbojništvo te druga kaznena djela počinjena kao dio plana djelovanja organiziranih skupina.

6. ZAKLJUČAK

Organizirani kriminalitet urušava pravni poredak i sigurnost svake države, postoji gotovo u svim zemljama bez obzira na stupanj razvijenosti pojedine države. Njegovo štetno djelovanje manifestira se na društvu u cijelini, ali i na obitelji, i na pojedincu. Još uvijek u kaznenopravnoj i kriminološkoj znanstvenoj disciplini nema prihvaćene definicije pojma *organizirani kriminal* što govori u prilog činjenici da je organizirani kriminal *fenomen modernog doba* koji je svakim danom u sve većem porastu i koji pronalazi mogućnost pojavljivanja u nekim sasvim novim oblicima.

Isto tako, organizirani kriminal ne pojavljuje se u istim oblicima niti s istim intenzitetom u razvijenim državama kao što se manifestira i javlja u zemljama u tranziciji. S obzirom da je dosta kaznenih djela organiziranog kriminaliteta povezano s gospodarskim kriminalitetom, pozitivan iskorak zadnjih desetak godina ka suzbijanju organiziranog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj odnosi se na primjenu Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. Važno je napomenuti da mjere koje se poduzimaju u borbi protiv organiziranog kriminala moraju biti multidisciplinarnog karaktera, stoga stalna je potreba *de lege ferenda* i uređenje zakona koji se odnose na druge grane prava kao i trgovačke, carinske, imovinske i druge propise. Uz poduzimanje represivnih mjera, bitna je i prevencija koja je u rukama nadležnih carinskih uprava, inspeksijskih službi, poreznih uprava, Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, pravosuđa. Jedino na takav način možemo imati pod kontrolom organizirani kriminalitet jedne države, na putu od njegova pojavljivanja, otkrivanja, suzbijanja pa sve do kažnjavanja njihovih počinitelja.

I na kraju, u otkrivanju i sprječavanju kaznenih djela transnacionalnog kriminaliteta od značajne je važnosti neizostavna međunarodna suradnja država i svih njezinih institucija koja rade na otkrivanju i suzbijanju ovih kaznenih djela.

LITERATURA

1. Bačić, F.: Kazneno pravo – opći dio, Zagreb, 1998
2. Blanc L.: L'Organisation du travail, cinquième édition, au Bureau de la Société de l'Industrie Fraternelle, Paris, 1847
3. Blakesley, C.: Les systemes penaux a l epreuve du crime organise, Section II, Droit penal special, RIDP, 3-7/1996, str. 564.

4. Božić, V.: Prijevara kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 1/2011, str. 165-182
5. Božić, V.: Krijumčarenje ljudi i trgovanje ljudima u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi (analiza stanja de lege lata uz prijedloge de lege ferenda), Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci v. 36, 2015, br. 2, str. 845-874
6. Božić, V.: Trgovanje ljudskim organima kao oblik organiziranog kriminaliteta, doktorska disertacija, Pravni fakultet Zagreb, 2012
7. Carić, A.: XI. kongres UN o sprječavanju kriminaliteta i o kaznenom pravosuđu, HLJKPP, Zagreb, vol. 12, broj 2/2005, str. 899-924
8. Derenčinović, D.: Suzbijanje organiziranog kriminaliteta, Prezentacije s predavanja na Poslijediplomskom studiju iz kaznenopravnih znanosti, dostupno na: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Suzbijanje_organiziranog_kriminaliteta.ppt
9. Izvješće o stanju u području organiziranog i gospodarskog kriminaliteta u Jugoistočnoj Europi; dostupno na: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/organisedcrime/projects/carpo/Pctc_2006_20croate.pdf
10. EUROPOL (2006) Trafficking of women and children for sexual exploitation in the EU: the involvement of the Western Balkans organised crime 2006.; dostupno na: http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-min/hum/02/Western_Balkans_THB_Threat_Assessment.pdf
11. Horvatić, Ž.: Djelovanje međunarodnih organizacija u suzbijanju kriminala, Zagreb, 2002
12. Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15
13. Kazneni zakon RH/97, NN br. 110/97, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08
14. Iljkić, D.: Kaznenopravni i kriminalistički aspekti trgovanja ljudima, Pravni fakultet, magistarski rad, 2008
15. Kos, D.: Problematika oduzimanja imovinske koristi, HLJKPP, vol. 5, broj 2/1998., str. 753-759.
16. Kurtović, A.: Organizirani kriminalitet – kaznenopravna pitanja odgovornosti (krivnje) i sankcija, HLJKPP, Zagreb, 1998., vol.5, br.2., str.725-751
17. Kurtović-Grozdanić, Kaznenopravne mjere oduzimanja dobiti kao odgovor na organizirani kriminal, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, 36(1999),1-2(53-54);str.163-174.
18. Milivojević, K. L.: Organizirani kriminal-trgovina ljudima, Hrvatska pravna revija, 05/2005, str.88.-95.
19. MUP RH: Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015, Zagreb, 01/2016
20. Nikač, Ž.: Međunarodna policijska saradnja, KPA, Beograd, 2015
21. Novoselec, P., Cvitanović, L.: Posebni dio Kaznenog prava, Zagreb, 2007
22. Novoselec P.: Organizirani kriminal-pitanja kaznenopravnih inkriminacija nedozvoljenih ponašanja, HLJKPP, Zagreb, 1998, vol.5, br.2, str. 763-778
23. Okvina odluka EU 2008/841/PUP od 24.10.2008., SL L 300, 11.11.2008
24. Sačić, Ž.: Suzbijanje organiziranog kriminaliteta u RH - kriminalistička stajališta, HLJKPP, Zagreb, vol 5, broj 2/1998, str. 833-874.

25. Sačić, Ž.: Organizirani kriminalitet u Hrvatskoj, MUP, Zagreb, 1997
26. Silke Meyer: Trafficking in Human Organs in Europe; A Myth or an Actual Threat?, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Leiden, Netherlands, vol 14, str. 208.-229.
27. Rufer, X., Quere, S.: Organizirani kriminal, Zagreb, 2008
28. Skorupan V.: Općenito o organiziranom kriminalu s posebnim osvrtom na kaznenopravni i penološki aspekt, Društvena istraživanja, 9(2000), 4/5(48/49), str. 687-727.
29. United Nations Convention against Transnational Organized Crime, United Nations, Treaty Series, vol. 2225
30. Zakon o potvrđivanju Konvencije UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, NN, MU, br. 14/02, 13/03, 11/04

COMBATING ORGANIZED CRIME IN THE LIGHT OF POSITIVE CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF CROATIA

The subject of this paper is organized crime, crime that represents the most dangerous and most severe form of association of several persons with the intention of committing a crime, and for which there is still no universal definition. Criminal offenses of organized crime are very difficult to detect primarily because of the way they are committed, but also because of the organization and integration of members of organized associations which is why we have such high numbers of these crimes. This paper analyzes the definition of organized crime, discusses its forms, features and characteristics of the positive criminal legislation of Republic of Croatia as well as the international documents of the EU. The emphasis will be on the difference between the forms of organized crime in developed countries and countries in transition. Special emphasis will be placed on committing a crime within the criminal association and protected legal good. This paper conducts an analysis of the status of criminal offenses of organized crime and criminal offenses committed within criminal organizations on the territory of the Republic of Croatia in 2014 and 2015. The very end of the paper is devoted to criminal offenses of transnational organized crime.

KEY WORDS: *organized crime, committing a crime within a criminal association, criminal association, transnational organized crime*

INSTITUT ZA UPOREDNO PRAVO
HANNS SEIDEL FONDACIJA

SUZBIJANJE ORGANIZOVANOG
KRIMINALA KAO PREDUSLOV
VLADAVINE PRAVA

29.-30. septembar 2016. godine
Vršac, Srbija

Priredio:
Jovan Ćirić

Beograd
2016

SADRŽAJ

Dorđe Ignjatović ORGANIZOVANI KRIMINALITET U XXI VEKU – KONTROVERZE I DILEME	15
Milan Škulić ZLOČINAČKO UDRUŽIVANJE (UDRUŽIVANJE RADI VRŠENJA KRIVIČNIH DELA) KAO OSNOVNO KRIVIČNO DELO ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA U KRIVIČNOPRAVNOM SMISLU	33
Stanko Bejatović ORGANIZOVANI KRIMINALITET I KRIVIČNOPRAVNI INSTRUMENTI SUPROTSTAVLJANJA (STANJE U SRBIJI I MERE UNAPREĐENJA)	63
Miodrag Simović, Mile Šikman INTERNACIONALIZACIJA SUZBIJANJA ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA	85
Aleksandar Fatić POPULARNE ZABLUDE O ORGANIZOVANOM KRIMINALU	103
Milica Kolaković-Bojović EFIKASNOST KRIVIČNIH POSTUPAKA ZA KRIVIČNA DELA ORGANIZOVANOG KRIMINALA	121
Ljubinko Mitrović, Gojko Pavlović SUDSKI NADZOR I KONTROLA NAD PRIMJENOM POSEBNIH MJERA KOJE U SVOM RADU KORISTE ORGANI BEZBJEDNOSTI	133
Zoran S. Pavlović STATUS DOKAZA PRIBAVLJENIH U INOSTRANSTVU	149
Željko Nikač VAŽNIJI MEĐUNARODNI PRAVNI IZVORI ZA SUZBIJANJE ORGANIZOVANOG KRIMINALA	159
Vanja Korać, Andrej Diligenski, Dragan Prlja ORGANIZOVANI KRIMINAL I DIGITALNA FORENZIKA	177

Srđan T. Korać PROFESIONALNI INTEGRITET KAO NEDOSTAJUĆI ELEMENT POLITIKE BORBE PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA.....	191
Ljeposava Ilijić KRIMINAL BELOG OKOVRATNIKA	205
Dragana Petrović DELOVANJE I RAZVOJ ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA U POSLOVIMA TRGOVINE LJUDIMA.....	217
Jelena Čeranić EVOLUCIJA EUROPOLA – OD NEVLADINE ORGANIZACIJE DO AGENCIJE EVROPSKE UNIJE	227
Jelena Šuput ULOGA FINANSIJSKE FORENZIKE U OTKRIVANJU PRANJA NOVCA.....	237
Marina Matić Bošković ULOGA EVROPSKOG JAVNOG TUŽIOCA U BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA	247
Yury Pudovochkin, Georgy Rusanov MONEY LAUNDERING IN THE CONTEXT OF ORGANIZED CRIME (FOR EXAMPLE OF RUSSIA)	259
Mina Zirojević TRANSNATIONAL CRIME AND TERRORISM	267
Vanda Božić SUZBIJANJE ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA U SVJETLU POZITIVNOG KAZNENOG ZAKONODAVSTVA REPUBLIKE HRVATSKE	285
Dragan Jovašević ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI I ORGANIZOVANI KRIMINALITET	301
Savo Manojlović POVREDA USTAVNOG PRAVA NA IMOVINU PRILIKOM ODUZIMANJA IMOVINE PROISTEKLE IZ KRIMINALNIH AKTIVNOSTI	317
Nataša Mrvić Petrović, Vladimir Čolović PREVARE U OSIGURANJU – BAGATELNI ILI ORGANIZOVAN KRIMINALITET?	323

Dijana Janković, Ivana Milovanović TERORISTIČKO UDRUŽIVANJE KAO OBLIK ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA.....	335
Jasmina Igrački ORGANIZOVANI KRIMINALITET U SRBIJI I POJEDINIM ZEMLJAMA CENTRALNE EVROPE.....	353
Aleksandra Bulatović ULOGA IMOVINE U ORGANIZOVANOM KRIMINALU: KLASIFIKACIJA KRIMINALA U ODNOSU NA ULOGU IMOVINE.....	365
Zoran Stevanović PSIHOLOŠKE POSLEDICE SEKSUALNE ZLOUPOTREBE DECE U KOMERCIJALNE SVRHE	377
Miroslav Ivanović TRGOVINA DROGOM KAO ORGANIZOVANI KRIMINAL: STANJE I TENDENCIJE	387
Jovan Ćirić PARLA PIU PIANO PRIČA O SICILIJANSKOJ MAFIJI U NEKOLIKO SLIKA	395